

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Εξελικτική Ψυχολογία

Ενότητα 12: Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της
εφηβικής ηλικίας III

Ασημίνα Ράλλη

Φιλοσοφική Σχολή

Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

Εφηβική Ηλικία III

Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της
εφηβικής ηλικίας:
Συναισθηματική ανάπτυξη

Σχέδιο μαθήματος

- Συνηθισμένες ψυχολογικές αντιδράσεις των εφήβων στις αλλαγές της ήβης.
- Εικόνα και χαρακτηριστικά του εαυτού: Η ολοκλήρωση του εαυτού
- Η αυτοεκτίμηση των εφήβων: ο βαθμός ικανοποίησης από τον εαυτό

Σχέδιο μαθήματος (2)

- Διαμόρφωση της ταυτότητας: αλλαγή ή κρίση
- Η προσέγγιση του Marcia στην ανάπτυξη της ταυτότητας
- Η προσέγγιση του Marcia στην ανάπτυξη της ταυτότητας
- Διαφορές φύλου στη συγκρότηση ταυτότητας
- Διαπολιτισμικές διαφορές στη συγκρότηση ταυτότητας

Παρά την ευρεία αντίληψη ότι η εφηβεία αποτελεί περίοδο σύγχυσης και εξέγερσης, οι περισσότεροι έφηβοι περνούν από αυτή την περίοδο της ζωής τους χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα.

ΩΣΤΟΣΟ

Οι μεταβατικές φάσεις δεν είναι αδιατάρακτες

Συνηθισμένες ψυχολογικές αντιδράσεις
των εφήβων στις αλλαγές της ήβης

Συνηθισμένες ψυχολογικές αντιδράσεις των εφήβων στις αλλαγές της ήβης

- Επιθυμία να μένει μόνος του
- Αποστροφή προς την εργασία
- Έλλειψη συντονισμού στις κινήσεις
- Ανία

Συνηθισμένες ψυχολογικές αντιδράσεις των εφήβων στις αλλαγές της ήβης (2)

- Νευρικότητα – Ανησυχία
- Αυξημένη ευσυγκινησία
- Αντιδραστική / εχθρική στάση προς τους άλλους
- Αντιδραστική / εχθρική στάση προς το άλλο φύλο

Συνηθισμένες ψυχολογικές αντιδράσεις των εφήβων στις αλλαγές της ήβης (3)

- Εναντίωση προς κάθε μορφή εξουσίας
- Υπεραπασχόληση με θέματα του σεξ
- Υπέρμετρη αιδημοσύνη
- Έλλειψη αυτοπεποίθησης
- Ονειροπόληση

Εικόνα και χαρακτηριστικά του εαυτού:
ολοκλήρωση του εαυτού

Η εικόνα και τα χαρακτηριστικά του εαυτού: ολοκλήρωση του εαυτού

- Αυξανόμενη ικανότητα του εφήβου να αντιλαμβάνεται ποιος/ποια είναι.
- Οι αυτοπεριγραφές τους είναι πιο περιεκτικές έννοιες (είμαι ανεκτικός).
- Περιγράφουν τον εαυτό τους με διάφορα χαρακτηριστικά (ακαδημαϊκή, αθλητική, κοινωνική ικανότητα, ικανότητα στην εργασία, στενές φιλίες, ερωτική έλξη, συμπεριφορά).

Η εικόνα και τα χαρακτηριστικά του εαυτού: ολοκλήρωση του εαυτού (2)

- Απαντούν σε ερωτήσεις για τον εαυτό τους ανάλογα με το πλαίσιο για το οποίο ερωτώνται >> εμφάνιση πολλαπλών εαυτών.
- Προβληματίζονται για τα πολλαπλά στοιχεία της προσωπικότητάς τους.
- *«Είμαι κοινωνικό άτομο και μου αρέσει να βρίσκομαι με άλλους»*
- *Παρόλο που θέλω πραγματικά να είμαι κοινωνικός, ορισμένες φορές δεν αντέχω να είμαι με τους φίλους μου και προτιμώ να μείνω μόνος»*

Η αυτοεκτίμηση των εφήβων:
ο βαθμός ικανοποίησης
από τον εαυτό

Η αυτοεκτίμηση των εφήβων: βαθμός ικανοποίησης από τον εαυτό

- Ο έφηβος αντιλαμβάνεται με μεγαλύτερη ακρίβεια ποιος είναι (αυτοαντίληψη)
- χωρίς να διασφαλίζεται ότι θα είναι ικανοποιημένος με την εικόνα του εαυτού του (αυτοεκτίμηση)

Η αυτοεκτίμηση των εφήβων

- Πρόοδος στη νοητική ανάπτυξη οδηγεί σε διαφορετική αξιολόγηση των ποικίλων πλευρών του εαυτού του.
- Π.χ. *υψηλή αυτοεκτίμηση ως προς τη σχολική επίδοση και χαμηλή αυτοεκτίμηση ως προς τις διαπροσωπικές σχέσεις.*

Η αυτοεκτίμηση των εφήβων: διαφορές φύλου

- Στα πρώτα χρόνια της εφηβείας, τα κορίτσια έχουν χαμηλότερη αυτοεκτίμηση από τα αγόρια (Ah-Kion, 2006).
 - Τα κορίτσια ανησυχούν περισσότερο για τη σχολική επίδοση, την εξωτερική εμφάνιση και την κοινωνική τους επιτυχία.
- Χαρακτηριστικά που συνδέονται με υψηλή αυτοεκτίμηση στους εφήβους είναι:
 1. γοητεία ιδιαίτερα για τα κορίτσια
 2. αποδοχή των συνομηλίκων
- Οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα δύο φύλα, μπορεί να κάνουν το αγόρι να πιστέψει ότι «οφείλει» να είναι σίγουρο για τον εαυτό του, σκληρό και ατρόμητο σε κάθε περίπτωση.

Η αυτοεκτίμηση των εφήβων: φυλετικές διαφορές και διαφορές κοιν/κου επιπέδου

- Έφηβοι υψηλού κοιν/κου επιπέδου >> υψηλότερα επίπεδα αυτοεκτίμησης σε σχέση με εφήβους χαμηλού κοιν/κου επιπέδου.
 - (ακριβά ρούχα κατοχή οχήματος..)

Διαμόρφωση της ταυτότητας:
αλλαγή ή κρίση

Διαμόρφωση της ταυτότητας: αλλαγή ή κρίση (Erikson) (1)

- Η συγκρότηση της ταυτότητας αποτελεί θεμελιώδες έργο της εφηβείας (Erikson, 1968).
- Ο έφηβος θα πρέπει να επιτύχει μια ασφαλή αίσθηση προσωπικής ταυτότητας ή να αντιμετωπίσει σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα αργότερα.

Διαμόρφωση της ταυτότητας: αλλαγή ή κρίση (Erikson) (2)

- Σύμφωνα με τον Erikson οι έφηβοι πρέπει να επεξεργαστούν και πάλι 4 προηγούμενες αναπτυξιακές κρίσεις:
 - Εδραίωση εμπιστοσύνης
 - Εδραίωση αυτονομίας
 - Λήψη πρωτοβουλιών
 - Εργατικότητα

Διαμόρφωση της ταυτότητας: αλλαγή ή κρίση (Erikson) (3)

- Ο έφηβος επιχειρεί να ανακαλύψει τα ιδιαίτερα προτερήματα και τις αδυναμίες του καθώς και τους ρόλους που μπορεί να αναλάβει στο μέλλον.
- Η διαδικασία αναζήτησης περιλαμβάνει τη «δοκιμή» διαφορετικών επιλογών και ρόλων.
- Αποφάσεις για προσωπικές, επαγγελματικές, σεξουαλικές και πολιτικές προτιμήσεις.
- Στάδιο διαμόρφωσης της ταυτότητας ή σύγχυσης της ταυτότητας (Erikson)

Διαμόρφωση της ταυτότητας: αλλαγή ή κρίση (Erikson) (4)

- Ο έφηβος που αντιμετωπίζει δυσκολίες στον εντοπισμό της ταυτότητας μπορεί:
 - να καταλήξει σε λανθασμένες επιλογές
 - να υιοθετήσει κοινωνικά μη αποδεκτούς ρόλους
 - να δυσκολευτεί να διατηρήσει μια μακροχρόνια διαπροσωπική σχέση

Διαμόρφωση της ταυτότητας: αλλαγή ή κρίση (Erikson) (5)

- Ο έφηβος που καταφέρνει να διαμορφώσει κατάλληλη για τον εαυτό του ταυτότητα
 - Εμπιστεύεται τις ικανότητές του
 - Αισθάνεται έτοιμος να προχωρήσει
 - Εξασφαλίζει τη βάση για την ψυχοκοινωνική του ανάπτυξη

Διαμόρφωση της ταυτότητας: αλλαγή ή κρίση (Erikson) (6)

- *Ψυχολογικό μορατόριουμ*: Η περίοδος κατά την οποία ο έφηβος αναβάλλει την ανάληψη ευθυνών της ενήλικης ζωής και διερευνά ποικίλους ρόλους και δυνατότητες (φοιτητές διακόπτουν τις σπουδές τους για να ταξιδέψουν).
- Πολλοί έφηβοι δεν επιδιώκουν ψυχολογικό μορατόριουμ για πρακτικούς λόγους.

Διαμόρφωση της ταυτότητας: αλλαγή ή κρίση (Marcia) (1)

- Το είδος της ταυτότητας που τελικά διαμορφώνει το άτομο εξαρτάται από την παρουσία ή την απουσία 2 χαρακτηριστικών:
 - Δέσμευση
 - Κρίση/αναζήτηση

Διαμόρφωση της ταυτότητας: αλλαγή ή κρίση (Marcia) (2)

- Δέσμευση: ψυχολογική επένδυση σε μια πορεία δράσης ή σε μια ιδεολογία
- Κρίση/αναζήτηση: ο έφηβος διερευνά εναλλακτικούς τρόπους δράσης και παίρνει σχετικές αποφάσεις

Διαμόρφωση της ταυτότητας: αλλαγή ή κρίση (Marcia) (3)

- Ο Marcia (1966) εντόπισε 4 μορφές αντιμετώπισης της κρίσης ταυτότητας:
 - 1. Κατακτημένη ταυτότητα / Επίτευξη ταυτότητας
 - 2. Δοτή ταυτότητα / Αποκλεισμός
 - 3. Μορατόριουμ / Αναστολή
 - 4. Σύγχυση ταυτότητας / Διάχυση ταυτότητας

Διαμόρφωση της ταυτότητας: αλλαγή ή κρίση (Marcia) (4)

- Οι έφηβοι δεν προσκολλώνται απαραίτητα και μόνιμα σε μια από τις 4 κατηγορίες ταυτότητας.
- Σε μερικές περιπτώσεις η ολοκλήρωση της ταυτότητας μπορεί να ολοκληρωθεί μετά την εφηβεία

Διαφορές φύλου στη συγκρότηση
ταυτότητας

Διαφορές φύλου στη συγκρότηση ταυτότητας

- Erikson (1972): η βιολογική κατασκευή της γυναίκας καθορίζει τον κοινωνικό της ρόλο ως ενηλίκου με μεγαλύτερη ευθύνη στην ανατροφή του παιδιού και στη δημιουργία της οικογένειας.
- Waterman (1985): Αδύναμες και ασαφείς ενδείξεις ότι υπάρχουν διαφορές φύλου στην επίτευξη της ταυτότητας.

ΩΣΤΟΣΟ

Διαφορές φύλου στη συγκρότηση ταυτότητας (2)

- Τα έφηβα κορίτσια έχουν υψηλότερη βαθμολογία στην επίτευξη ταυτότητας
 - στον τομέα της φιλίας
 - στον τομέα των επιλογών που συνδυάζουν την οικογένεια και τη σταδιοδρομία

Διαπολιτισμικές διαφορές στη
συγκρότηση ταυτότητας

Διαπολιτισμικές διαφορές στη συγκρότηση ταυτότητας

- Οι άνθρωποι των οποίων ο πολιτισμός ενθαρρύνει την *ανεξάρτητη αίσθηση του εαυτού* (π.χ. μεσο-αστοί Αμερικάνοι).
- Οι άνθρωποι των οποίων ο πολιτισμός δίνει έμφαση στην *αλληλεξαρτώμενη αίσθηση του εαυτού* (Ιάπωνες).

Τέλος ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Ασημίνα Ράλλη 2015. Ασημίνα Ράλλη. «Εξελικτική Ψυχολογία. Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της εφηβικής ηλικίας III». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://opencourses.uoa.gr/courses/PPP1>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

